

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 1.

Fylke: Nordland

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Beiarn

Emne: Jord og Plog.

Bygdelag:

Oppskr. av: Frøy. Heen.

Gard: Thrand

(adresse): Maljord

G.nr. 45 Br.nr. 6.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Så langt tilbake nogen husker forfalt, er der ikke brukt „Ard“ her i bygden. Der har vert brukt plog, selvom de var nok så primitive!
2. I enkelte tilfælde myldet de med korvet med „rive“, men i allmødelig het myldet de med korvet med harv.
De brukte rive å rake åkeren med, for å få jorden fin delt for såingen.
3. Ved setking av poteter, bruktes og bruktes av mange enda, å grave reuder med „grev“ til å sette potetene i. Forøvrig bruker nu de fleste hyppeploge eller heste hakker til å slå opp reuder med.
4. Besvart ovenfor.
5. Utgär. 6. De kalles: plogskakler.
7. Utgär. 8. Utgär.
9. Der sies harv. Ordet „Ard“ er ukjent her i bygden, uden gjennem bøger og blade.
10. Utgär. 11. Den elste plogtype jeg ved heretning om, sies av en Ole Johannesen, Barsås, 1825-94. Den var en mellemtype av No 6 og 8.

Plogåsen, velteffjælen og plogskjæret var sam-
 på No 8, men riskeleu var anbrakt og satt fast
 på plogskjæret som på No 6, og plogskaftet
 tilåstyre plozen med var anbrakt som på
 No 7. Der var kinn en velteffjæl og den var
 rett, som No 8 viser, (ikke vidd) velteffjælen
 var helt av tre uten jernbeslag. Det s'gues
 som ovennevnte plog, har vært en overgangs-
 form fra "ard" til plog. Hele plozen var
 av tre uten plogskjæret og riskeleu.

12. Utgåv. 13. Nu brukes bare moderne

fabriksmidde plozer. Endel plozer
 blev arbeidet av smedder i bygden.

En Jens Haussen, 1844-1923, hadde gått i
 smedlere, han arbeidet plozer. En mann fra
 Trøer, som het: Israël Vidersen, arbeidet
 plozer. De plozer som ovennevnte smedder laget,
 var overgangsformer fra Ole Johannessens
 plog, til den som senere blev innført til
 bygden ute fra. Det er vanskelig å få
 oppgitt priser på disse eldre plozer.

Et siden, fra slutten av 1800-årene og
 begynnelsen av 1900-årene, var kinn en
 overgangstid i så mange her i bygden.

De første moderne fabrikkplozer blev
 innkjøpt til bygden først i 1900-årene,
 og avløste litt etter hvert de gamle plozer,
 eller som de blev utelitt og ikke lot
 sig reparere mer av bygdesmedene.

14. De plozer som Jens Haussen smedde,
 var en forbedret type, av den Ole
 Johannessen hadde. Den var av tre.

Såleu var forlenger og beslett med
 jern og kinnstjæret, således som

det er avbildet på No 8, og riskeleu var satt fast på skjæret likedan som på Ole Johanneusens plog, men veltefjælen var av jern og vridd i likhet med mer moderne ploger.

Israel Tidernes ploger, (eller Tidernes plogar, som de kalles) var en mer fulkommen type. Disse hadde såle av jern, skjæret var som de yngre ploger, men noget mindre, de hadde veltefjæl av jern og denne var vridd, men riskeleu var satt fast på skjæret som på de gamle ploger, plogåsen og håndtaket for å styre plogene med, var antrent som det som er avbildet på No 14. Det saes: at Tidernes plogene var gode å pløie med.

15. Det er så længe siden ploger med treveltefjælen var i bruk her, at de er ingen som kan gi meddelelse om hvordan de var å pløie med.

16. En vellet ploger over på den motsatte siden av den som veltefjælen er på, når de kjørte tilbake.

17. Der var samment slutt en klass på åsen, for å lette plogskapet fra marken for at det ikke skulle slites og bli ødelagt under tilbakekjøringen av plogene. Visst ikke sådanne "plogklasser" finnes på de yngre plogene som kjøpes nu, bli der satt på en klass av tre, men som affekt er der fra fabrikkens påsatte bølger av jern, som plogene har å gli på under tilbakekjøringen.

18. De hadde kun en høireplog på gården. Vens tre plog er ikke benyttet her.

19. De pløiet 5 a 6 kammer dypt, i de fleste tilfælde blev dybden nok eller ommål, men på enkelte ploger fandtes en skilbar slepesto foran, den kaldes "maldoffol".

20. Den var altid ristet på plogene.

21. Nei, en plog som er avbildet fig 10, er ikke brukt her. Når første færeen skulde pløies på åker som hadde latt som gresvold, blev det lodrette sveivet på første færeen huggel med en åks.

22. Før vogureskaper kom i bruk, kjøptes plogene på en allmødelig høislede når de drog hjemmefra.

23. Den plog som er avbildet på fig 12, har ikke vært brukt her. De ploger som blev kjøpt ute fra til bygden eller Fidessøen plogene var enskaflet ploger av treub av tilseende som de utværende enskaflet "Federploger" fra Røeruland fabrikk, med plogås og styrebåndtak av tra. Forøvrig er de forskjellige variationer av ploger som har vært brukt her nevnt ovenfor. Her sies "plog", uttalt med byk, C.

1517

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING